

Autisme bij vrouwen

dr. Els Blijd-Hoogewys

1

Achtergrond

@Een_Psycholoog

- Klinisch psycholoog, lid VGCT & NVGP
- Manager Behandelzaken, INTER-PSY Specialistische teams
- Gepromoveerd op ToM bij kinderen met ASS (2008)
- Voorzitter & oprichter FANN
- Voorzitter CASS18+
- Lid landelijk expertisenetwerk Autisme Jonge Kind
- Programmadirecteur Nationaal Autisme Congres

2

Wat is autisme?

3

Autisme Spectrum Stoornis

DSM-5:

A. Sociale communicatie & sociale interactie (3/3)

1. Afwijkende sociale wederkerigheid
2. Afwijkende non-verbale communicatie
3. Moeite met relaties

B. Stereotiepe gedragingen/interesses (2/4)

1. Stereotiepe bewegingen, gedragingen, spraak
2. Moeite met veranderingen (rigiditeit)
3. Stereotiepe interesses
4. Sensorische hyper/hyporeactiviteit & interesses

4

Sensoriek: hyper / hypo / interesses

▪ Zien (visueel)	▪ Warmte / kou (thermoceptie)
▪ Horen (auditief)	▪ Pijn (nociceptie)
▪ Voelen (tactiel)	▪ Honger, dorst, slaap, koorts & moe (interoceptie)
▪ Ruiken (olfactorisch)	▪ Evenwicht (vestibulair)
▪ Proeven (gustatief)	▪ Lichaamspositie (proprioceptie)

5

Nuancering

- Ook mannen met (boven)gemiddeld IQ
- Heterogene groep: niet 1 type
- Beperkingen op zelfde kerndomeinen, maar andere uitingsvorm
- Altijd probleem?

6

Wat is autisme bij vrouwen?

7

Sociale interactie (1/2)

- 'Anders' dan jongens
  - Meer sociale interesse & motivatie
  - Beter sociaal geïntegreerd
  - Beter non-verbale communicatie
  - Hyp: kopiëren / (vertraagde) imitatie
    - Observeren & nadoen: 'Sociale echolalie'
    - Lijkt sociaal, maar dieper begrip ontbreekt
    - Nadeel: Wie ben ik? (kameleon)

8

Sociale interactie (2/2)

- Meer problemen in puberteit: gat SOVA wordt groter
- Zoeken meer contacten, maar daardoor ook meer kans op afwijzing
- Moeite met vriendschappen onderhouden
- Huisdier als 'maatje'
- Omgeving: geen oogcontact = verlegen?

9

Ondanks goede sociaal technische vaardigheden

- Toch problemen, door beperkt inzicht
  - Weinig variatie tussen situaties & personen
  - Contact: te vrij of te terughoudend
  - Zorgzaam & behulpzaam > zelfbepalend?
  - Meevibreren met emoties anderen (vervloeien)
  - Moeite met koetjes & kalfjes, sociale hiërarchie
  - Moeite met inschatten risico > misbruik

10

Sociaal contact kost energie

- Groot verschil in gedrag thuis & andere omgevingen
- Pleasen, grote behoefte 'normaal zijn'
- Kritisch naar zichzelf & anderen
- Op zichzelf betrekken
- Verkeerde sociale interpretaties

11

Communicatie

- 'Anders' dan jongens
  - Beter taalvaardigheden?
  - Vaker echolalie
  - Meer doen-alsof spel > lijkt zo?
- Maar
  - Weinig sociaal praten > selectief mutisme of eenzijdige veelpraterij
  - Aparte stem
  - In spel te bepalend of te volgend
  - Fantasie of imitatie?
  - Moeite met scheiden fantasie & werkelijkheid

12

Rigiditeit (1/2)

- Minder stereotiep gedrag
- 'Anders' dan jongens
  - Rigide voldoen aan hoe het hoort
  - Rigide flexibel: **regie-die-tijd**
  - Vaak 'zichtbaar' in dichtoom denken/opvattingen
- Meer sensorische problemen

13

Rigiditeit (2/2)

- Minder excentrieke interesses
  - Meer typische meisjesdingen: dieren, bekenden, handwerken, klassieke literatuur, soapseries> afwijkende kwaliteit & intensiteit
  - Dagboek schrijven = leven verzamelen = herinneringen verzamelen
- Informatie vergaren over mensen (i.p.v. dingen)
  - **'Sociale preoccupatie'**

14

Klinische indruk

- Autisme valt vaak pas later op
- Rapporteren meer kenmerken
- Beperkingen zichtbaar in grote moeite die het kost om sociaal/communicatief goed te functioneren
  - Hersteltijd nodig
- Meer camouflage, vaker overschat

15

Samenvattend

Skuse & Mandy, 2015

16

Camouflage = vriend of vijand?

<ul style="list-style-type: none"> + Beter functioneren + Opent sociale wereld + Vorm van persoonlijke ontwikkeling 	<ul style="list-style-type: none"> - (Emotionele) uitputting - Slechte mentale gezondheid - Identiteitsverwarring - Onderschatting behoeften - Gemiste & mis-diagnose
--	--

Leren om niet te camoufleren = suicidepreventie (Maddox, 2021)

17

Miss-diagnose

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Angst- & somberheidsklachten ▪ Chronisch vermoeidheidsyndroom ▪ Burnout problematiek ▪ Borderline PS ▪ Emotieregulatieproblemen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eetstoornissen ▪ Verslaving ▪ Identiteitsproblemen ▪ Hoog sensitief ▪ ...
---	---

18

Diagnostiek bij vrouwen

19

Protocol diagnostiek

- Intakegesprek + vragenlijsten
- Ontwikkelingsanamnese
- Hetero-anamnese
- Observatie
- (N)PO

20

IP protocol: diagnostiek volwassenen

- 1e gesprek: brede psychiatrische anamnese
  - Eerdere info opvragen
  - Vragenlijsten meegeven: AQ, M-ASD, BRIEF-A & Senses
- 2e gesprek: brede ontwikkelingsanamnese
- 3e gesprek: vervolg autismediagnostiek
  - DSM-interview (Spek) / NIDA (Vuijk) / uitgebreide klinische ervaring
- Daarna: eventuele verdere diagnostiek

21

Screening met vragenlijsten

- Positieve screening betekent niet dat individu ASS heeft, omgekeerd sluit negatieve screening ASS niet uit
  - Screening = hulpmiddel, geen vervanging voor diagnostiek
  - Niet onderzocht bij (L)VG
- Instrumenten houden geen rekening met adaptieve processen

22

Behandeling bij vrouwen

23

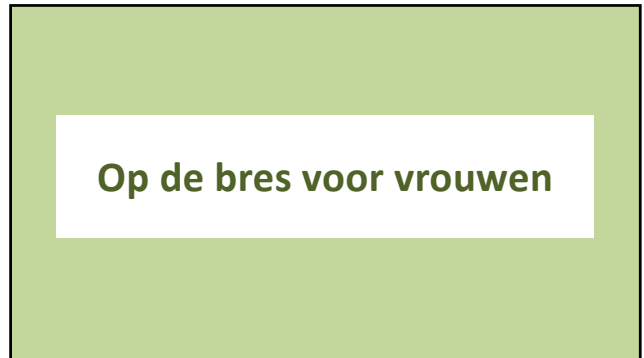
Vrouwen in behandeling

- Psycho-educatie
  - Zorgt vaak voor opluchting, erkenning & begrip
  - Zowel voor vrouw zelf als omgeving
  - Vaak diepgaander & langerdurend dan bij mannen
- Behandeling
  - Leergierig, op zoek naar tips & trucs
  - CGt, schematherapie, ondersteuning thuis/werk
  - Vaak thema rouw: om foute diagnoses

24

25

26

Nationaal netwerk

- Verbeteren zorg meisjes & vrouwen met ASS
  - Uitwisseling kennis
  - Samenwerking research
  - Implementatie in praktijk
- FANN website: www.FANN-autisme.nl
- FANN Twitter: [@FANN_network](https://twitter.com/FANN_network)
- FANN Instagram: [@fann_autisme](https://www.instagram.com/fann_autisme)
- FANN LinkedIn: www.linkedin.com/groups/13522470

27

Enkele FANN tips

- Leidraad 'Aanstaand ouderschap & autisme'
- Artikel 'Genderidentiteit & seksuele identiteit bij vrouwen met ASS'
- VROEG-artikelen Buruma & Blijd-Hoogewys
- SWP-Boek 'Lifhacks voor meiden met autisme. Handige tips voor dagelijkse problemen.'

28

29

Samenvatting

- ASS vaker gemist bij vrouwen
  - Ziet er anders uit bij vrouwen
  - Subtiel is niet minder ernstig
- Camoufleren heeft nadelen
- Belang autismediagnose
- Belang hersteltijd
- Belang van balans

30